

BITKA ZA VLAŠIĆ

Mušinbegović Hasib; Šiljak Remzija i Kemo Bećirević (1999.): *Operacija Vlašić*. Sarajevo: autorsko izdanje, 244 str.

Knjiga *Operacija Vlašić* autora Hasiba Mušinbegovića, Remzije Šiljka i Keme Bećirevića posvećen je vojnoj operaciji ovladavanja planinom Vlašić koju je poduzeo 7. Korpusa Armije R BiH u zimi 1995. godine. Sedmi korpus je "najmlađi" od svih korpusa AR BiH, osnovan 1994. godine po okončanju sukoba ARBiH i HVO-a u srednjoj Bosni sa zadatkom da kao veća manevarska snaga pospješi oslobađanje većih teritorija i omogućiti oslobodilačka djelovanja širih razmjera. Već u 1994. godinu 7. korpus se iskazao u borbi, a početkom 1995. godine sastojao se od osam samostalnih brigada i četiri brigade organizirane u 77. diviziju KoV, te pratećih postrojbi topništva, oklopništva, inženjerije, PZO, vojne policije, diverzantata i logističke baze, ukupne jačine 24.382 ljudi. Postrojba je bila popunjena 80.2 % (od formacijskog sastava 31.002 ljudi). U korpusu je bilo dvostruko više časnika nego dočasnika, te je jedan časnik dolazio na 30 vojnika, a dočasnik na 55. Po nacionalnom sastavu korpus je bio dominantno bošnjački, od ukupnog sastava bilo je 161 Srbin, Hrvat i ostali), te dominantno muški (u postrojbi su bile 604 žene). Po zasićenosti naoružanjem 7. korpus je bio izrazito pješačka postrojba. U korpusu je bilo 7 tenkova, 73 topničke cijevi velikog kalibra, 459 komada minobacača 82 mm i 60 mm, te preko 12 000 pješačkih dugih cijevi. Kolika je slaba zasićenost naoružanjem govori podatak da je na jedan tenk dolazilo 2857 vojnika. Za usporedbu, u vrijeme OLUJE (kolovoz 1995.) prosjek Hrvatske vojske je 407 vojnika na jedan tenk. Prosjek za KoV SAD, Velike Britanije i Francuske iz 1994. godine je 70 vojnika na tenk.

U uvjetima slabe zasićenosti teškim naoružanjem 7. korpus se oslanjao na ljudstvo, zemljište nepogodno za tešku tehniku i vremenske prilike.

Početkom 1995. godine, glavni štab AR BiH izdao je direktivu za nastavak ofanzivnih

borbenih djelovanja u 1995. godini u kojoj je planirano:

- obraniti postojeću slobodnu teritoriju;
- nastaviti s izvođenjem ofanzivnih borbenih dejstava operativnog i taktičkog značaja, presjeći važne komunikacije za snabdjevanje agresora;
- deblokirati slobodne teritorije u dolini rijeke Drine;
- deblokirati glavni grad Sarajevo;
- spojiti se s 5. korpusom;
- stvoriti pretpostavke za potpuno oslobađanje zemlje.

U okviru navedenoga, za 7. korpus je planirano da oslobodi širi rejon Vlašića, Donjeg Vakufa i nastavi dejstva ka Jajcu, Skender-Vakufu i Kotor-Varoši, te da dijelom snaga učestvuje u deblokadi Sarajeva i Podrinja. Zapovjedništvo 7. korpusa je procijenilo kako se njeni zadaci iz direktive mogu realizirati izvođenjem dvije operacije i jednog boja, a da je oslobađanje Vlašića prvi zadatak koji 7. korpus treba riješiti.

Knjiga *Operacija Vlašić* govori o realizaciji te zamisli i zasnovana je na korištenju originalne arhivske dokumentacije i svjedočenjima samih sudionika vlašićke operacije, te je opremljena velikim brojem shema, karata, podataka i fotografija postrojba, zapovjednika i vojne tehnike. Knjiga se sastoji se iz dvije cjeline podijeljene u četiri poglavlja. Prvi dio "Pripreme operacije" prikazuje analizu svih činitelja vezanih uz vlašićku operaciju, dok drugi dio, "Izvođenje operacije", objašnjava činjenice i stavove date u prvom dijelu.

Operacija ovladavanja planinom Vlašić, značajna zbog toga što je izmjenila tok rata u korist Armije R BiH, pokazuje da je ARBiH u stanju izvoditi uspješne složene napadne operacije, što se odrazilo i na političkom planu. U knjizi su detaljno obrađeni svi podaci o zbivanjima na tom dijelu bosansko

-hercegovačkog ratišta od 1992. godine, pa do ožujka 1995. godine kada je okončana vlašićka operacija.

U prvom poglavlju – "Planiranje operacije", autori iznose rezultate borbenih djelovanja u posljednjem tromjesečju 1994., vojno-političku situaciju početkom 1995., navodeći *Direktivu Generalštaba Armije R BiH za nastavak napadnih borbenih djelovanja u 1995. godini*, stanje na Vlašićkom platou početkom 1995. s kratkim presjekom bojnih djelovanja od 1992. do 1994., karte s rasporedom snaga 7. korpusa Armije R BiH i suprotstavljenog 1. krajiškog korpusa Vojske Republike Srpske (VRS). Uz to, autori donose opsežne podatke o 7. korpusu Armije R BiH od razdoblja njegovog osnutka, uključujući brojnost i sastav postrojbi, njihovu logističku opremljenost, te tablice s popisom naoružanja. Ovi podaci ukazuju na slabu zasićenost korpusa težim naoružanjem

Strategijski značaj planine Vlašić i Vlašićkog platoa pokazuje stanje na tom prostoru neposredno prije otvorene agresije srpske i crnogorske vojske na R BiH 1992. godine. JNA je pod okriljem izvođenja vojne vježbe zauzela sve strateški značajne objekte na Vlašiću i Vlašićkom platou čime su presječni putni pravci Travnik – Donji Vakuf i Travnik – Skender-Vakuf, a otvorenim napadom na pripadnike republičkog MUP-a zauzet je telekomunikacijski objekt Opaljenik. Karakteristično za sva područja zauzeta od strane JNA, pa tako i za područje Vlašića, je sistematski progoni i zlostavljanja civilnog stanovništva granatiranog s obližnjih kota Radalji i Galica, ključnih za kontrolu komunikacije između Jajca i Travnika kojima se koristila logistika Armije R BiH i HVO prije pada Jajca. Teške borbe vođene za obranu Jajca rezultirale su povlačenjem branitelja i njihovo utvrđivanje na Karaulskoj gori koja postaje prvom linijom obrane. Uspostavljena linija na Karaulskoj gori nije mogla trpjeti žestoke napade srpsko-crnogorske vojske zbog otežane pomoći dopremene komunikacijom Jajce – Travnik. Branitelji se povlače s te pozicije i formiraju odsudnu liniju obrane na prilaziima Turbetu. Pomoć braniteljima usitnjenim u jedinice Općinskog štaba odbrane Travnik

u obrambeno-oslobodilačkim akcijama pružale su i postrojbe iz općina Vitez, Busovača, Novi Travnik i Zenica, a prva naseljena mjesta oslobodili su pripadnici 7. krajiške brigade zajedno sa postrojbama Odreda muslimanskih snaga, Karaulskog odreda i 1. krajiške brigade. Te postrojbe su kasnije formirane u 17. krajišku brdsku brigadu. Zimski uvjeti su djelomično zaustavili intenzitet napada VRS što je u redovima branitelja iskorišteno za transformaciju i ukрупnjavanje postrojba. Tada su od manjih odreda, samostalnih četa i bataljona formirane brigade 3. korpusa Armije R BiH, a u svrhu učinkovitijeg zapovijedanja osnovane su Operativne grupe Bosanska Krajina i Zapad. Za postrojbe Armije R BiH 1993. godina bila je najteža, kada je, nakon napada HVO-a na bošnjačko selo Ahmiće započeo otvoreni sukob između Armije R BiH i HVO-a 16.4.1993. godine. Pojedini sukobi HVO i Armije R BiH zabilježeni su u ratnim dnevnicima i tokom 1992. godine. Borbe Armije R BiH i HVO-a najbolje je iskoristila VRS, čiji je proboj linija obrane u Lašvanskoj dolini zaustavljen intervencijom postrojba OG Zapad i dijela postrojba OG Bosanska Krajina i korigiran na štetu VRS, te su tom prilikom zauzeti taktički objekti Mravinjac i Kamenjaš. Za značajnija oslobodilačka djelovanja bilo je presudno zaustaviti sukob između Armije R BiH i HVO. Političkim naporima i uz posredstvo SAD, na proljeće 1994. godine u Washingtonu je dogovoren Sporazum o prekidu neprijateljstava. Novonastala situacija ocijenjena je povoljnom za oslobodilačku inicijativu Armije R BiH.

7. korpus Armije R BiH ustrojen je 7. 4. 1994. godine od dijela 3. korpusa Armije R BiH kao rezultat političke odluke koja je usvojena na prijedlog Generalštaba Armije R BiH iz potrebe za ustrojavanjem postrojba većih manevarskih sposobnosti u svrhu oslobodilačkih djelovanja širih razmjera, nakon što je Washingtonskim sporazumom (1994.) prekinut sukob postrojbi Armije R BiH i Hrvatskog Vijeća Obrane. 7. Korpus Armije R BiH operativno je strategijski usmjeren prema sjevero-zapadu, tj. prema Bosanskoj krajini. U 1994. godini Armija R BiH poduzima oslobodilačka djelovanja u različitim zona-

ma odgovornosti. Rezultat te inicijative je oslobađanje prostora veličine 724 km². U dobro pripremljenoj akciji, 7. korpus je ostvario pomak oslobodivši cjelokupnu teritoriju općine Bugojno i sve dominantne objekte između Bugojna i Kupresa. U nastavku napredovanja 7. korpusa prema Kupresu, dogovorom u Gornjem Vakufu HVO se uključuje u samoj završnici, čime je crta bojišnice smanjena za 135 km. Aktivnosti Armije R BiH pokazale su međunarodnoj zajednici i VRS ozbiljnost i ustrajnost u oslobađanju zaposjednutih prostora.

Priskom međunarodne zajednice nametnuto je potpisivanje četveromjesečnog preki-da vatre (23. 12. 1994.) čija je svrha bila zamrznuti stanje na bojištu. Taj četveromjesečni prekid vatre sustavno su kršile postrojbe VRS, koje su pokrenule ofanzivu na 5. korpus Armije R BiH sa ciljem osvajanja zaštićene zone Bihać, u potpunosti okružene srpskim snagama. Zbog toga su uočljivi uzroci i opravdanost vojne operacije 7. korpusa Armije R BiH koja se pokazala neminovnom i čiji je rezultat drugačija i povoljnija pozicija Armije R BiH. Kao motiv za poduzimanje operacije oslobađanja Vlašića bila je i pomoć i spajanje 7. i 5. korpusa Armije R BiH, koje je realizirano u drugoj polovici 1995. godine združenim djelovanjem 5. i 7. korpusa Armije R BiH i HVO i Hrvatske Vojske u operaciji OLUJA.

Četveromjesečno primirje potpisano krajem 1994. godine u 7. korpusu je korišteno za temeljite pripreme koje su počele još krajem ljeta 1994. godine kada je zaključeno da se Vlašić može osloboditi samo u najtežim vremenskim uvjetima, tj. zimi kada je učinak minskih polja uvelike smanjen zbog sniježnog pokrivača. To je značilo nabavku znatnog broja adekvatne odjeće, obuće (krplje, skije) i pripremu naoružanja i tehnike za boravak u teškim zimskim uvjetima na vrlo niskim temperaturama (do -20 °C). Pripreme za takav zahtjevan zadatak morale su obuhvatiti i povećanu discipliniranost postrojba i vojno-stručnu uvježbanost zapovjednog kadra. U okviru Vlašićke operacije planirano je združeno sudjelovanje Armije R BiH i HVO koje se nije realiziralo jer su, kako autori navode, postrojbe HVO-a odbile podrediti se zapovjedništvu 7. korpusa Armije R BiH.

U drugom poglavlju, "Izvođenje operacije", autori iznose detalje vezane uz izvođenje operacije oslobađanja Vlašića i stvaranju uvjeta za daljnja operativna djelovanja prema Jajcu, Skender-Vakufu i Kotor-Varoši.

Izrada plana za realizaciju zadataka iz Direktive u 7. Korpusu završena je u prvoj polovini veljače 1995. godine. Operacija je dobila kodni naziv DOMET-95, a za datum izvođenja je određen 24. 2. 1995. Uspirkos pripremanama koje su trebale osigurati visoku spremnost postrojbi koje će izvesti akcije proboja neprijateljske linije obrane, operacija DOMET 95 je podbacila u izvršenju krajnjeg zadatka i kao takva je ocijenjena neuspješnom zbog neučinkovitosti dijela postrojba 7. korpusa koje nisu do kraja i ozbiljno shvatile postavljene zadatke, te da je problem bio neodlučnost i strah kod zapovjedničkog kadra.

Ipak, operacija DOMET-95 polučila je i jednom značajnom pobjedom, bitnom za podizanje morala i ozbiljniji i potpuniji pristup planiranju nove napadne operacije, nazvana DOMET-1. U prvoj akciji neprijatelj je ostao iznenađen i prestravljen pretrpljenim gubicima. Ti gubici nepovoljno su djelovali na moral neprijatelja, dok su u 7. korpusu iskorišteni za daljnje ohrabivanje postrojba i ukazivanje da je izvođenje nove operacije DOMET-1 s krajnjim ciljem oslobađanja Vlašića moguće. Operacija DOMET-95 je pokazala nespremnost VRS i njenu slabu organiziranost te nedostatak ratnih sredstava uzrokovan iscrpljenim arsenalom ostalim od JNA.

Operacija DOMET-1 otpočela je 20. 3. 1995. godine. Mjesec dana od DOMETA 95 bilo je dovoljno za eliminiranje uočenih nedostataka kod postrojba 7. korpusa Armije R BiH, te da se izvrše dopunske pripreme i pokrene odlučna bitka za oslobađanje Vlašića. Procjene neprijateljevih snaga su govorile da se u zoni napada moglo očekivati oko 9 tenkova, 15 haubica i topova, oko 76 minobacača i oko 5 000 vojnika VRS.

Autori su shemama objasnili zadatke i pravce napredovanja uključenih postrojba u operaciji uz kronološki prikaz postignutih rezultata od početka do kraja po danima tijekom operacije. Nakon 20 dana borbi u planinskim

uvjetima, na temperaturi koja se spuštala i do - 20 °C, na snježnom pokrivaču debelom 2 do 3 metra, 7. korpus AR BiH je razbio neprijatelja početnim udarom koji je omogućio prodor i glavna teritorijalna pomjeranja, uključujući i ovladavanje vrhom Vlašića, Opaljenikom. Naporni uslovi i prostor ratovanja povećavali su brzinu trošenja postrojbi koje su bivale izmorene i promrzle. Stoga je 7. Korpus napredovao u dva ešalona, a autori navode da bi optimalno rješenje bilo formiranje četiri ravnopravna ešalona, jer se u vlašićkim uvjetima troše dva ešalona dnevno.

Na kraju poglavlja dat je uvid u sustav veza koji je jedan od ključnih elemenata za uspješno okončanje napadnih djelovanja.

Rezultate postignute okončanjem operacije DOMET-1 autori su obradili u trećem poglavlju "Ostvareni rezultati". Oslobođeni teritorij (u periodu od 20. 3. do 10. 4. 1995. godine) iznosi oko 51 km² i kako autori zaključuju, oslobođena površina nije velika proporcionalno angažiranim snagama, ali uzme li se u obzir da je DOMET-1 izveden u najtežim vremenskim uvjetima i na teškom planinskom terenu, može se izvući realniji zaključak – veličina oslobođene teritorije i značaj objekata na njoj su ono što se realno moglo postići. Oslobođen je najviši vrh Vlašića – Opaljenik, visok 1933 metra. Na njemu se nalazi najznačajniji objekt na novooslobođenom teritoriju – telekomunikacijsko čvorište čije su funkcije prije i tijekom rata detaljno opisane u ovom poglavlju. Ratni plijen u operaciji DOMET-1 nije bio velik jer je VRS nakon operacije DOMET-95 povukla znatan dio materijalno-tehničkih sredstava u dubinu kontrolirane teritorije. Autori su prezentirali gubitke 7. korpusa Armije R BiH i procjenu gubitaka na strani VRS, jer im stvarni podaci nisu bili dostupni.

Na kraju poglavlja, na pitanje o Vlašićkoj bici kao operaciji, odgovore su dali visoki

časnici, generali Armije R BiH, te političke osobe koje su participirale u donošenju ključnih odluka tog vremena na bosanskim prostorima.

Četvrto poglavlje "Šira tumačenja događaja" opširnije opisuje pojedina zbivanja i iskaze sudionika Okruglog stola, organiziranog u svrhu verifikacije kompletnog materijala korištenog u knjizi *Operacija Vlašić*. Kao zanimljivost ovog poglavlja su transkripti razgovora "uhvaćenih" u vremenu izvođenja operacija *Dommet-95* i *Dommet-1* od strane obavještajaca 7. korpusa Armije R BiH, u kojima zapovjednici VRS otkrivaju slabosti svoje vojske koja više nije u stanju da se brani i izvodi ofanzivne operacije.

Knjiga *Operacija Vlašić* cjelovit je prikaz bitke koja predstavlja veliku pobjedu u ratnoj povijesti Armije R BiH. Temeljena je na autentičnim dokumentima, koji čitatelju, znanstveniku ili laiku, pruža uvid u stanje 7. korpusa Armije R BiH, nošenog idejom oslobođenja prostora R BiH, zauzetih agresijom srpsko-crnogorske vojske. Ovom operacijom dokazano je da je Armija R BiH stasala u respektabilnu vojnu formaciju koja je sposobna izvršiti i najzahtjevnije zadatke, preuzimajući taktičku inicijativu na bosanskohercegovačkom ratištu. Oslobođen je centralni planinski masiv Bosne koji dominira centralnom Bosnom i područjem od Krajine, Posavine do sjeveroistočne Bosne. Tom operacijom stvoreni su povoljni uvjeti za opskrbu i svaki drugi pristup postrojbama na Vlašiću, raspoređenim do lijeve obale rijeke Ugra. Komunikacija Travnik – Galica – Veliki Šantić – Crni Vrh od tada je pod nadzorom Armije Republike BiH.

Haris Berbić